Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет Біолого-технологічний
Кафедра технології виробництва і переробки продукції тваринництва та кінології

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Психофізіологія формування поведінки собак
(обов'язковий / вибірковий)

Реалізується в межах освітньої програми **«Кінологія»**

за спеціальністю 204 – Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

на другому (магістерському) рівні вищої освіти

Суми – 2025

Розробник: _____ **Людмила БУЛА**, к.с.-г.н., доцент кафедри технології виробництва і переробки продукції тваринництва та кінології

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри **Технології виробництва і переробки продукції тваринництва та кінології**	протокол від 09.06.2025 № 16
	В.о.завідувача кафедри _____ **Олександр КИСИЛЬОВ**

Погоджено:

Гарант освітньої програми _____ Людмила БУЛА
(підпис)

Декан факультету, де реалізується освітня програма _____ Вікторія ВЕЧОРКА
(підпис)

Рецензія на робочу програму (додається) надана: _____ Віктор Єгіазарян
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

_____ Ірина ЛЕВЧЕНКО
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації _____ (Надія Боднарюк)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 08.07. 2025 р.

© СНАУ, 2025 рік

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми
.				

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

<table>
<tr><td>1.</td><td>Назва ОК</td><td colspan="9">Психофізіологія формування поведінки собак</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>Факультет/кафедра</td><td colspan="9">Біолого-технологічний/Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва та кінології</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>Статус ОК</td><td colspan="9">Вибірковий</td></tr>
<tr><td>4.</td><td>Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК</td><td colspan="9"></td></tr>
<tr><td>5.</td><td>ОК може бути запропонований для (для вибіркових ОК)</td><td colspan="9">ОП Кінологія</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Рівень НРК</td><td colspan="9">7 рівень</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Семестр та тривалість вивчення</td><td colspan="9">3 семестр, 11 тижнів</td></tr>
<tr><td>8.</td><td>Кількість кредитів ЄКТС</td><td colspan="9">5</td></tr>
<tr><td rowspan="3">9.</td><td rowspan="3">Загальний обсяг годин та їх розподіл</td><td colspan="7">Контактна робота (заняття)</td><td colspan="2" rowspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекційні</td><td colspan="2">Практичні</td><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>денна</td><td>заоч.</td><td>денна</td><td>заоч.</td><td>денна</td><td>заоч.</td><td>денна</td><td>заоч.</td></tr>
<tr><td>-</td><td>8</td><td>-</td><td>10</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>132</td></tr>
<tr><td>10.</td><td>Мова навчання</td><td colspan="9">Українська</td></tr>
<tr><td>11</td><td>Викладач/Координатор освітнього компонента</td><td colspan="9">Була Людмила Валер’янівна</td></tr>
<tr><td>11.1</td><td>Контактна інформація</td><td colspan="9">Доцент кафедри технології виробництва і переробки продукції тваринництва та кінології, кабінет 320 головного корпусу
ел. адреса: bula.snau@gmail.com
консультації: щопонеділка 14^{00}-15^{00}.</td></tr>
<tr><td>12</td><td>Загальний опис освітнього компонента</td><td colspan="9">Дисципліна Психофізіологія формування поведінки собак сприяє підготовці фахівців, які мають навички з формування бажаної поведінки у собак для міжвидового партнерства з людиною і здатних практично застосовувати методи діагностики психічного стану собак та принципи корекції їх поведінки. Основні теми, які підлягають вивченню: еволюційні особливості собаки як виду; вроджені форми поведінки собак; фізіологічні аспекти поведінки собак; онтогенез формування психіки собаки; форми навчання тварин; формування бажаної поведінки собаки; діагностика психічного стану та аномалій поведінки собаки; загальні принципи корекції поведінки собаки. В результаті вивчення дисципліни студент буде здатен розробляти методику формування бажаної поведінки у собак та впроваджувати її у практику; діагностувати психічний стан собаки і пропонувати методи корекції небажаної поведінки у собаки і застосовувати їх на практиці.</td></tr>
<tr><td>13</td><td>Мета освітнього компонента</td><td colspan="9">Формування у студентів глибоких теоретичних знань з питань фізіологічних механізмів та функцій поведінки собак, що забезпечують виживання псових у їх природному середовищі та проживання у людському суспільстві; особливостей соціальної поведінки та онтогенезу формування психіки собак; опанування студентом навичок з формування бажаної поведінки собак для міжвидового партнерства з людиною; формування здатності практично застосовувати методи діагностики психічного стану та принципи корекції поведінки собак. Освітній компонент спрямований на досягнення</td></tr>
</table>

		фахових програмних компетентностей, що реалізується через дисциплінарні результати навчання, зокрема формування здатності робити мотиваційний аналіз поведінки собаки; формувати бажану поведінку собак для комфортного проживання у людському суспільстві з урахуванням особливостей соціальної поведінки та онтогенезу психіки собак; діагностувати психічний стан собаки і пропонувати методи корекції небажаної поведінки у собаки та застосовувати їх на практиці.
14	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Освітній компонент базується на ОК1 Методологія та організація наукових досліджень із застосуванням іноземної мови за професійним спрямуванням, ОК6 Біологія, утримання, годівля та профілактика захворювань собак, ОК8 Теорія дресури та спеціальне собаківництво, ОК9 Дослідницька практика. Освітній компонент є основою для ОК10 Атестаційний іспит. Кваліфікаційна робота..
15	Політика академічної доброчесності	Політика академічної доброчесності у СНАУ регулюється Кодексом академічної етики http://docs.snau.edu.ua/documents/normatyvni-documenty/e.pdf У відповідності до нього вимоги до студента щодо дотримання академічної доброчесності під час вивчення освітнього компонента наступні: відповідально ставитись до своїх обов'язків, вчасно та добросовісно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою; бути присутнім на усіх заняттях; виконувати самостійну роботу; чесно та відповідальне готуватись до поточного, модульного та підсумкового контролю; подавати на оцінювання лише самостійно виконану роботу. Є неприйнятним для студента: виявляти нешанобливе та некоректне ставлення до викладача; запізнюватись на заняття та пропускати їх без поважних причин; під час навчального процесу використовувати підказки, роботи інших осіб, телефони; надавати та одержувати допомогу від третіх осіб при проходженні поточного, модульного та підсумкового контролю; отримувати або пропонувати хабар за отримання будь-яких переваг у навчальній діяльності. За порушення правил академічної доброчесності студенти можуть бути притягнуті до наступних форм відповідальності (ч.6 ст. 42 Закону України «Про освіту»): - повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); - повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; - відрахування з університету; - позбавлення академічної стипендії; - позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.
16	Посилання на Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4580
17	Ключові слова	Формування поведінки, психофізіологія тварин, комунікація собак, навчання, корекція поведінки

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен…	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)		Як оцінюється РНД
ДРН 1. Робити мотиваційний аналіз поведінки собаки, застосовуючи знання з питань фізіологічних механізмів та функцій поведінки тварин			Індивідуальне завдання, підсумкове тестування
ДРН 2. Оцінювати поведінку собак за показниками вищої нервової діяльності			Індивідуальне завдання, підсумкове тестування
ДРН 3. Формувати бажану поведінку собак для комфортного проживання у людському суспільстві з урахуванням особливостей соціальної поведінки та онтогенезу психіки собак			Індивідуальне завдання, підсумкове тестування
ДРН 4. Проводити діагностику психічного стану та аномалій поведінки собаки			Індивідуальне завдання, підсумковий екзамен
ДНР 5. Пропонувати методи корекції небажаної поведінки у собаки і застосовувати їх на практиці.			Індивідуальна практична робота, підсумкове тестування

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМОПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу								Рекомендована література
	Аудиторна робота						Самостійна робота		
	Лк		Пз		Лаб.з				
	ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.	денна	заоч.	
Тема 1. Еволюційні особливості собаки як виду. 1. Вступ. 2. Еволюційні особливості собаки як виду. 3. Сприйняття та відображення інформації собакою 4. Мотиваційний аналіз поведінки. 5. Комунікаційні відмінності між людиною та собакою.	-	2	-	2	-	-	-	26	1, 2, 4, 15, 16, 19, 20, 21 електронні ресурси
Тема 2. Структура поведінки собаки. 1. Класифікація поведінки тварин.	-	2	-	2	-	-	-	31	1, 3, 13, 14, 17, 22, 23 електронні ресурси

2 Вроджені форми поведінки собак. 3. Фізіологічні аспекти поведінки собак. 4. Соціальна поведінка собаки. 5. Відношення людини та собаки як міжособистісне міжвидове партнерство									
Тема 3. Форми навчання тварин. 1. Онтогенез формування психіки собаки. 2. Форми навчання тварин. 3. Формування бажаної поведінки собаки. 4. Методика оперантного навчання. 5. Особливості формування різних моделей поведінки собак.	-	2	-	2	-	-	-	38	1, 4, 18, 19, 21, 23 електронні ресурси
Тема 4. Небажані поведінкові реакції та аномалії поведінки собак. 1. Патологічні типи поведінки тварин. 2. Діагностика психічного стану та аномалій поведінки собаки. 3. Загальні принципи корекції поведінки собаки. 4. Методи корекції небажаної поведінки та психіки собаки.	-	2	-	4	-	-	-	37	1, 4, 13, 14, 18, 23 електронні ресурси
Всього	**-**	**8**	**-**	**10**	**-**	**-**	**-**	**132**	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	**Методи викладання** (робота, що буде проведена викладачем під час аудиторних занять, консультацій)	**Кількість годин**	**Методи навчання** (які види навчальної діяльності має виконати студент самостійно)	**Кількість годин**
ДРН 1	Лекція, презентація, лабораторно-практична робота, заняття на розпліднику СНАУ,	4	Опрацювання конспекту, літературних джерел, виконання індивідуального завдання	26
ДРН 2	Лекція, лабораторно-практична робота, заняття на дресирувальному майданчику СНАУ	4	Опрацювання конспекту, літературних джерел, виконання індивідуального завдання	31
ДРН 3	Лекція, презентація, відеофільми, лабораторно-практична робота, заняття на дресирувальному майданчику СНАУ	4	Опрацювання конспекту, літературних джерел, виконання індивідуального завдання	38

ДРН 4	Лекція, лабораторно-практична робота, відеофільми	2	Опрацювання конспекту, літературних джерел, виконання індивідуальної роботи.	12
ДРН 5	Лекція, відеофільми, лабораторно-практична робота, заняття на дресирувальному майданчику СНАУ	4	Опрацювання конспекту, літературних джерел, виконання індивідуальної роботи	25

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Індивідуальне завдання за темою 1-2	25 балів / 25%	3 семестр, 6 тиждень
2.	Індивідуальне завдання за темою 3-4	25 балів / 25%	3 семестр, 11 тиждень
3.	Індивідуальна робота з дисципліни	30 балів / 30%	3 семестр, 10 тиждень
4.	Підсумкове тестування з дисципліни – тест множинного вибору.	20 балів / 20%	3 семестр, 11 тиждень

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Індивідуальне завдання за темою 1-2	*<15 балів*	*15-18 балів*	*19-22 балів*	*23-25 балів*
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі відповіді не надано	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано відмінне знання навчального матеріалу
Індивідуальне завдання за темою 3-4	*<15 балів*	*15-18 балів*	*19-22 балів*	*23-25 балів*
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі відповіді не надано	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано відмінне знання навчального матеріалу
Індивідуальна робота з дисципліни	*<18 балів*	*18-22 балів*	*23-26 балів*	*27-30 балів*
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але небажана поведінка собаки скоректована частково	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано вільне володіння матеріалом	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано високу обізнаність у даній темі та здатність до критичної оцінки

				психічного стану собаки
Підсумкове тестування з дисципліни	*<12 балів*	*12-14 балів*	*15-17 балів*	*18-20 балів*
	Менше 18 вірних відповідей на питання тесту	18-22 вірних відповідей на питання тесту	23-26 вірних відповідей на питання тесту	27-30 вірних відповідей на питання тесту

5.2. Формативне оцінювання

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1.	Усне опитування після вивчення тем	На наступному практичному занятті після викладення матеріалу за темою
2.	Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над індивідуальним завданням протягом занять	Протягом семестру
3.	Усний зворотній зв'язок від викладача після виконання індивідуального завдання	На наступному занятті після здачі студентом виконаного завдання
4.	Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над індивідуальною роботою протягом занять	Протягом семестру

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1. Підручники, посібники

1. Біологія собаки. Навчальний посібник / О.В.Іванова, М.І.Гиль, Литвиненко Т.В. та ін. / під ред. О.Л.Трофименка. – Миколаїв, 2010. с. 351. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3500/3/Біологія%20собаки_посібник_1.pdf

2. Губко О. Т. Основи зоопсихології: навчальний посібник / Олексій Тимофійович Губко ; АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка ; за ред. С. І. Болтівець. – Київ : Світогляд, 2006. – 190 с.

3. Доценко В. В. Зоопсихологія: навч. посіб. / В. В. Доценко ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. — Харків, 2019. 240 с. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6568/Zoopsykholohiia_navchalnyi%20posibnyk_Dotsenko%20V_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

4. Етологія (основи поведінки тварин) : підручник для вищих навчальних закладів / О. В. Северіновська, О. Є. Пахомов, В. К. Рибальченко. – Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. – 292 с. https://studfile.net/preview/5462850/

5. Макарчук, М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник / М. Ю. Макарчук, Т. В. Куценко, В.І. Кравченко, С.А.Данилов – К.: ООО «Інтерсервіс», 2011. – 329 с. http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf

6. Трофименко О.Л. Біотехнія собаки: посіб. Для вищ.навч.закл. / О.Л.Трофименко, Ф.Й. Поліщук, П.П.Лєщинський. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2010. – 244 с.

7. Філоненко М., Шевцов М. Зоопсихологія з основами психології. Центр навчальної літератури. 2017. 242 с.

6.1.2. Електронні ресурси

8. https://harmonicdog.com.ua/статті-українською-мовою/

9. https://www.youtube.com/watch?v=gTe5Nvt4q5E&ab_channel=Ліричнийкінолог

10. https://www.youtube.com/watch?v=2-UBD6YfEgc

11. https://youtu.be/5H54XI5ZrkA

12.https://leerburg.com/pdf/theoryofcorrections.pdf?srsltid=AfmBOoqh0Ieh4BgJf8CoN845hJU0vhIch_l0L-gBPK6uOvn9QDbBdAZe

13.https://exomania.com.ua/sobaki/zdorove/povedinka-sobak-i-shcho-vona-oznachae

14. https://blogs.scientificamerican.com/dog-spies/meet-the-dog-research-group-in-your-backyard/

15. https://todaysveterinarypractice.com/clinical_topics/behavior/

6.1.3. Методичне забезпечення

16. Курс лекцій та лабораторно-практичних занять з дисципліни «Психофізіологія формування поведінки собак» https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4580

6.2. Додаткові джерела

17. Бернс Г. Як це бути собакою – та інші пригоди в галузі нейробіології тварин. Харків: Фабула. 2022. 240 с.

18. Горовіц А. Собакознавство. Що собаки знають, бачать і відчувають нюхом. К.: КМ-Букс. 2022. 312 с.

19. Прайор К. Мистецтво виховання та дресирування. Не стріляйте одразу в собаку! Харків. Клуб Сімейного Дозвілля. 2021. 230 с.

20. Differences In Stress Signalling By Companion Dogs Between Stimuli Presented During Behavioural Tests By Ludmila Iesanu. Ghent University. 2017 https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/351/423/RUG01-002351423_2017_0001_AC.pdf

21. Ancestry-inclusive dog genomics challenges popular breed stereotypes https://www.science.org/doi/10.1126/science.abk0639?fbclid=IwAR3Ojdz298qjp937Lqz2W8Mlg9vOiP0JtSJYEmkGZFzCtrL8ksuvUVSoXJE

22. Nigel Reed. The Dog Guardian: Your Guide to a Happy, Well-Behaved Dog. Hodder. 2021. 240 p.

23. Наукові та науково-виробничі журнали:

- Club Dogs. Клубні собаки: ВГО «Кінологічна Спілка України».
- Мисливські собаки.
- Ветеринарна практика
- Вісник Сумського національного аграрного університету, серія «Тваринництво»

6.3. Програмне забезпечення

1. Текстовий редактор Word.
2. Microsoft Office Power Point.

Рецензія на робочу програму (силабус)
ВК «Психофізіологія формування поведінки собак»

Розроблено викладачем кафедри «ТВПТТ та кінології» (назва) Л.В.Була (ПІБ)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проєктної групи	**Так**	**Ні**	**Коментар**
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)			
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		

Член проектної групи ОП «Кінологія» (назва) В.О.Опара (ПІБ) (підпис)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	**Так**	**Ні**	**Коментар**
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)	+		
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми	+		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)	+		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти	+		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	+		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	+		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	+		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)	+		
Література є актуальною	+		
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти	+		

Рецензент (викладач кафедри) ТВіППТ та кінології (назва) доц.І.В.Левченко (посада, ПІБ) (підпис)